přijímají zevnější formy pilných včel. Na tom nic nezmění, že jinými důvody založený chvat vypadati může jako produktivní práce.

Neradi namočili jsme péro. Nechceme přilévati oleje do ohně a chceme mír a pokoj v zájmu organisace živnostenské i všech živnostenských pracovníků. Dělba práce daná přirozenými poměry ukazuje zcela jasně cestu každému z nich. Kdo rozuměti chtěl, pochopil a pochopiti mohl. A není snad třeba ani volati »ruce pryč!«. *Dr. L.*

ROZHLEDY.

Hospodářské. Pohřeb ministra Dra Albína Bráfa. — První rok druhé poslanecké sněmovny všeobecného práva hlasovacího. — Rozpočtový výbor. — Nová smlouva s Dunajskou paroplavební společnosti. — Přecházení vyšších státních úředníků ve služby soukromých společností. — Klesání kursů rakouských rent. — Vodocestný zákon. — Stavba dunajskoodeerského průplavu soukromým kapitálem za státní garancie úrokové. — Francouzská půjčka městu Praze. — Spořitelny a záložny české proti bankám. — Vývoj sítě státních drah 1901—1910. — Statistika slepců a Deylova výchovna. — Podzimní přednáškový program Českého učení pro politické vědy v Praze.

Pohřeb zvěčnělého velikého Čecha, národohospodáře a politika, *ministra Dra Albína Bráfa*, konal se ve čtvrtek dne 4. července 1912 odpoledne z kolegiátního chrámu vyšehradského do rodinné hrobky Riegrovy na Vyšehradě za účasti zástupců císaře, arciknížete Karla Františka Josefa, ministerstev a státních i samosprávných úřadů vůbec, kruhů vědeckých i literárních i za obrovské účasti obecenstva, které naplňovalo prostor mimohřbitovní. Na stupních Slavína u rakve Bráfovy první promluvil vicepresident Národohospodářského ústavu Dr. K. Mattuš:

»Opět rozevřela se kobka, ve které odpočívají hlavy národu našemu tak drahé — hrobka Riegrova, do jehož rodiny před lety vstoupil Albín Bráf, hoden tak vzácného příbuzenstva. A ejhle, jak podivné jsou cesty prozřetelnosti, uvážíme-li, že v té chvíli, ve které národ nádherným památníkem oslavoval zakladatele rodiny jako z mužů oň zasloužilých nejpřednějšího, v téže chvíli vypustil nesmrtelnou duši svou choť jeho vnučky, o národ neméně zasloužilý Albín Bráf. Bolestí zdrceni stojíme při jeho rakvi — neboť hledíce k výkonům jeho ducha, které podal během doby na rozličných polích lidské činnosti, želíme odchodu jeho sotva na kraji věku kmetského, ve kterém — bylo-li by mu bývalo přáno jen několik let ještě — mohl národu při vzácné píli své prospěti ještě velice velmi. Jím odešel nám milovaný učitel a vzácný spisovatel národohospodářský; díky neskonalé jemu, že odchodem nezůstavil pole pracovníků prosté, ale zanechal po sobě silnou četu vzorných a horlivých žáků, kteří dílo jím započaté povedou dále, v jeho smyslu, dle jeho návodu a šířiti budou učení jeho, že národu nestačí býti jen vzdělaným a politicky vyspělým, ale že ve válkách nové doby, které se vedou bez prolévání krve, jde o zabezpečení blahobytu všech tříd; že národ malý, je-li jen osvětově a hospodářsky silný, odolá snadně útokům proti sobě namířeným.

Albínem Bráfem odešel politik důmyslný, straně národní jako své, ale především národu svému do poslední kapky krve věrný a o prospěch jeho dbalý, nechť jednal jako poslanec, jako přísedící výboru zemského či jako člen rady korunní, při čemž jako politik opravdově reálný zájem státu nepouštěl s očí a proto také byl za všech poměrů nezvratným zastancem dohody národní. Národohospodářský ústav bolestně želí ztráty milovaného presidenta, jenž byl vedle těch, kdo jemu hmotné základy položili, duchovním otcem jeho, pevně

vytyčiv směr, jakým brátí se má, aby vyhověl potřebám národa. Zemská banka království Českého ctí v zesnulém právě tak jako jiné ještě zemské ústavy rázu hospodářského budovatele, jenž umělou rukou a na základě širokého rozhledu dle zásad nezvratně správných uvedl ji v život a vykázal jí působnost vděčnou a blahodárnou. »Svatobor« v Albínu Bráfovi ztrácí starostu nad míru pečlivého a prospěchu těch, o něž jest se mu starati, horlivě dbalého. Však k čemu obírati se v této chvíli jednotlivostmi, když tane nám živě na mysli celistvá postava duchovního heroa, který vždy a stále beze vší okázalosti, ba s příkladnou skromností pracoval na utužení těch základů bytí národního, jež správně považoval za nezbytné pro zabezpečení celé budoucnosti národa. A Bráf — člověk — dle povahy své sympatický všem, kdo kdy měli příležitost přiblížiti se jemu a jednati s ním, s tou řídkou jinak vlastností, jemu však vrozenou, kterou dovedl odzbrojiti i protivníka, poněvadž uměl názory své vždy hájiti způsobem ušlechtilým a tak se stal milým všem bez rozdílu. Loučíme se s Tebou, drahý příteli, ukládajíce Tebe do kobky, v níž odpočívají hlavy národu našemu tak drahé — a bude tam nyní o jednu drahou hlavu více. Odpočívej v klidu, neboť spravedlivý o Tobě soud uzná, že's vykonal více pro svůj lid, než v skromnosti své sám oceniti jsi dovedl. Národu, jemuž zasvětil jsi všechny plody bohatého ducha svého a všechnu práci celého života, nikdy nevymizíš z paměti.«

Jménem české právnické fakulty i jménem první třídy České Akademie promluvil nynější senior české vědy národohospodářské, univ. prof. Dr. Cyril Horáček:

»Truchlivý a těžký úkol byl mi svěřen: promluviti nad rakví Albína Bráfa jménem České Akademie pro vědy, slovesnost a umění a jménem právnické fakulty české university. Té Akademie, při jejíž kolébce zvěčnělý stál, ve které spatřoval vrchol našich snah vědeckých a osvětových a jejíž byl sám vzácnou ozdobou. Té university, na které mnohá desetiletí jakožto učitel akademický úrodnou setbu poznání ve vnímavé mysle vštěpoval, celá pokolení mladého dorostu právnického odchoval a od níž ani po nastoupení vysokého úřadu svého zcela odloučiti se nemohl. Byl vědcem, jenž hluboko v taje jevů společenských bystrým svým duchem pronikl, domácí nivy poznatky svého bádání zkypřil a nejen základy české nauky národohospodářské položil, nýbrž ji i dále vybudoval. Byl učitelem, způsobem i věcí svého výkladu sotva sobě maje rovného, lásku ku práci vědecké v duších svých posluchačů rozněcoval a oddanou družinu nástupců i spolupracovníků si vytvořil. Byl národním buditelem, pokračuje v obrodné práci Palackého a Riegrově a vytvořiv nový typ buditelství hospodářského směřující za cílem národní soběstačnosti, neodvislosti a síly. Tyto tři vlastnosti spojují se souladně v jeho ušlechtilé osobnosti, ony to jsou, jež ztrátu jeho činí nenahraditelnou. Bývá mluveno o národohospodářské škole Bráfově. Není to škola ve smyslu jednotného nazírání theoretického a praktického, ale jest to ideové společenství těch žáků Bráfových, kteří seřadili se pod praporem národohospodářského buditelství od něho vztyčeným. Oni dnes, cítíce se osiřelými, se slzou v oku na tomto místě loučí se s nezapomenutelným a drahým mistrem a učitelem svým, ale oni současně plníce svatý odkaz jeho slibují pokračovati a pracovati ve stopách jeho vysokých snah a velkých cílů. Albíne Bráfe, česká věda, česká osvěta i celý národ český zachovají Tobě paměť slavnou a nehynoucí!«

Jménem výkonného výboru strany národní promluvil předseda Dr. Jindřich Šolc, bývalý purkmistr pražský, o významu Bráfa jakožto politika u výtahu takto:

Činnost politika Bráfa spadla v posledních letech v jedno s jeho působením co zodpovědného rádce koruny. Po dvakráte byl co ministr orby povolán do kabinetu Jeho Veličenstva, kde co zástupce svého národu se svým soudruhem Drem Žáčkem za svého prvého působení snažil se odvrátiti, aby se nedostalo nejvyšší sankce usnesenému návrhu zákona pro země alpské stran výhradně vyučovací řeči německé na školách obecných a učitelských ústavech. Když pak se nepodařilo oběma českým ministrům, aby přesvědčili většinu kabinetu Bienerthová o škodlivosti zákona pro národ náš a říši, podali oba svou

demisi. Těžší úkol nastal Bráfovi, když byl vyzván ministerským předsedou hr. Stürgkhem, aby co zástupce Čechů spolu s ministrem Trnkou vstoupil do kabinetu. Na jedné straně příkaz povinnosti muži zvyklému podvolovati se autoritě, dále zřetel na prospěch, který by z jeho působení na vysokém místě vyplynouti mohl milovanému národu — na druhé straně vědomí, že jest podryto jeho zdraví, činilo volbu mezi oběma směry přetěžkou. Bráf neváhaje rozhodl se pro to, co mu kázala povinnost, a přijal nabízený mu portefeuille. V úřadě svém, ač valně churav, setrval ode dne 19. listopadu 1911 až do svého skonu. Přítel i politický odpůrce uznává blahodárnou činnost tohoto muže. Jeho úsilí o odstranění hypotekárních dluhů na selských statcích, o němž Bráf se zápalem pracoval, zůstane krásným pomníkem, jenž přetrvá svou dobu. Bráf nebyl politikem z povolání, ba jemu co muži skromnému ve všem veřejném vystupování protivila se všechna okázalost zevnější. Když však uznal jednou za potřebné, aby se zabýval tou neb onou otázkou, tu byl Bráf zcela na svém místě, na každý problém otevřel pohledy nové, hájil své názory s vřelostí a ohněm a snažil se zjednati jim průchodu. U nás má se namnoze za to, že příslušnost k některé straně politické jest otázkou vhodnosti a osobního prospěchu — Bráf byl povaha veskrze ucelená a jeho příslušnost ke straně národní byla pro tohoto muže konservativních zásad pouhým důsledkem jeho celého názoru světového. V tomto počínání utvrzovaly jej poměry a tradice rodinné, poměr k jeho tchánu Dru Riegrovi a k Františku Palackému. On také po politickém úpadku strany zůstal věren svým zásadám. Když asi před desíti roky přikročila strana národní k tomu, aby zrevidovala svůj program, připadl Bráfovi, jako členu komise, lví podíl na práci, kde celá část osvětová a národohospodářská jest jeho dílem. Jak soudil Bráf o česko-německém smíru, o který usilují nejšlechetnější mužové obou národních kmenů za součinnosti kruhů vládních, dokazuje jeho postavení k vídeňským úmluvám z roku 1890, které hájil tehdáž co člen kurie velkostatkářské s vřelostí sobě vlastní, to dokazuje i další faktum, že přijal místo v nynějším kabinetě hr. Stürgkha, jemuž připadá provedení úkolu, na němž vykrvácelo tolik rakouských vlád od r. 1884, popularita vůdce národní strany Dra Riegra a strana sama. Požadavek plné národnostní autonomie, jak o ni usiluje menšina národnostní v zemi, srovnati se státoprávním postavením země ve smyslu starého státního práva českého a stanoviskem většiny, pak s jednotou zákonodárství a správy zemské — to jest úkol, jenž jest hoden největšího úsilí všech těch, kdož jsou proniknuti nadšením a láskou k české vlasti a kdož mají otevřený smysl i srdce pro potřeby její. Zesnulý soudruhu, padlý v boji za obrození a samostatnost národa, přijmi náš vroucí pozdrav nejposlednější. A litoval-li jsi, že se Ti nepodařilo vykonati takové životní dílo jako Palacký a Rieger — my cítíme hluboce, jak velice platné a nehynoucí služby jsi prokázal milovanému národu, takže o Tobě nelze užiti rčení, že ve velikých věcech i na chtění dosti jest. Budiž Tobě zachována nás všech nehynoucí paměť.«

Jménem studentstva promluvil starosta »Všehrdu« v Praze JUC. Karel Novák:

»Kdo náležel někdy mezi ty, které zesnulý shromažďoval kolem svého stolce učitelského, ten pochopí a pocítí, jak těžká rána stihla dorost právnický. Vždyť celý jeho život tak byl úzce spiat s vývojem naší fakulty právnické. Jako studenta vidíme jej mezi těmi, kdož stáli u kolébky ústředí českého právnictva, spolku českých právníků »Všehrd«, který nalezl ve zvěčnělém jednoho ze svých prvních a nejlepších starostův a který želí v něm nyní svého dlouholetého čestného člena. A svou lásku zachoval nám po celý život. Vždy jsme v něm nalezli pečlivého učitele, laskavého rádce, a co váží rovněž mnoho, pevný, ryzí charakter, viděli jsme v něm pravý ideál velkého muže. Vychovati zdatné pracovníky společnosti — k tomu se nesla jeho péče, universitě věnoval všechny své síly, těžko loučil se s universitní mládeží, třeba že rozloučení to vedlo jej na místa leskem a slávou význačnější než krásné povolání universitního profesora, vštěpovati mladým duším hluboké pravdy vědecké — a vždy zase rád vracíval se do posluchárен k svým žákům, kteří neodolatelné kouzlo osobnosti jeho zatím snad jen tušili — a teprv snad v pozdějších letech vliv svého velkého učitele poznali a uvědomili si, v čem spočívalo ono kouzlo, jež spojovalo

žáky s učitelem. České studentstvo právnické zachová jednomu ze svých největších učitelů věčnou paměť.«

Nad otevřenou hrobkou promluvil posléze vyšehradský probošt Dr. Burian. Před vchodem do chrámu rozdávány byly účastníkům pamětní listy, Národohospodářským ústavem při České Akademii vydané, s podobiznou Bráfovou a se článkem oceňujícím činnost a význam zesnulého z péra prof. Dra Grubera.

Druhá sněmovna poslanecká, ze všeobecného hlasovacího práva vzešlá, skončila 5. červencem první rok svého šestiletí. Také jeho značkou bylo plýtvání časem spoustou řečí a návrhů a na konec promrskávání důležitých předloh bez debaty, zanedbávání nejdůležitějšího práva parlamentního, ústavního vyřízení rozpočtu a zkoumání účetních závěrek, povolování nových břemen a malá péče o zjednání nových zdrojů příjmových a rovnováhy finanční.

Rozpočtové provisorium na druhé pololetí vyřízeno teprve v prvních dnech červencových — na místo dřívějšího § 14. nastoupil na několik dní stav ex lex, ostatně banka Rakouskouherská hospodařila nedávno půl roku bez zákonného privilegia — ústřední účetní závěrky, o kterých parlament nejednal od r. 1894, a zprávy komise pro kontrolu státního dluhu, které nebyly vyřízeny od r. 1895, vyřízeny sice nyní, ale bez vážných porad pouhým usnesením.

Nicméně poslanecká sněmovna přijala po návrhu rozpočtového výboru některá vhodná usnesení: vláda má se varovati překročování úvěru, pro neodkladné a nezbytné nepředvídané výdaje má si vláda vymoci úvěry dodatečné nebo alespoň učiněné výdaje ihned oznámiti parlamentu, rovněž, byly-li státní pokladniční přebytky uloženy k podpoře stísněných ústavů úvěrních.

Přijat byl též zákon, kterým se obnovuje na 25 let *smlouva státu s Dunajskou paroplavební společností* po dvanáctiletém ex lex stavu. Proti původní dohodě snížena státní subvence s 1·426 na 1·3 mil. K ročně, vláda může během roku 1929 smlouvu ke konci r. 1931 vypověděti, takže by se platnost smlouvy o čtyři leta zkrátila, členové říšské rady a úředníci, kteří byli úředně pověřeni dozorem nad konáním společnosti, nesmějí býti členy správní rady, leč jen jakožto členové jmenovaní vládou, společnost má v zájmu rakouského exportu do států dolního Podunají a přes Galac v dopravě námořní k požádání ministerstva obchodu vydati zvlášť levné tarify. V »plášťovém zákoně« výslovně schváleno a tím dodatečně legalisováno ústavně nesprávné, byť i věcně výhodné jednání min. Weiskirchnera, který bez parlamentního schválení a vědomí zakoupil státu většinu akcií jihoněmecké paroplavební společnosti, uzavřev k tomu konci kontokorentní zápůjčku, aby tím mohl účinný nátlak vésti na tarify paroplavební společnosti dunajské.

Inkompatibilitní ustanovení nové smlouvy, vylučující ze správní rady dunajské paroplavební společnosti bývalé úředníky, dozorem nad společností pověřené, má původ ve zjevu, že v posledních letech značný počet *vyšších státních úředníků* přešel do *služeb společností soukromých*, bankovních, železničních, plavebních, pojišťovacích a j.